

Теорія і методика управління освітою

УДК 37.04-056.2/.3(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19356812>

Теоретико-правові та концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні

Волін Олександр Валерійович

аспірант кафедри спеціальної та інклюзивної освіти факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43000, Україна, м. Луцьк, просп. Волі, 13,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1921-4243>

Науковий керівник: Мацюк Зоряна Сергіївна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 43000, Україна, м. Луцьк, просп. Волі, 13,

ORCID: 0000-0001-7915-742X, Scopus Author ID: 57211317601

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

***Анотація.** Інклюзивна освіта – ключовий елемент сучасної освітньої політики, спрямованої на забезпечення рівного доступу до навчання для всіх дітей незалежно від їхніх фізичних, психічних і соціальних особливостей. Її визначають не лише як педагогічний підхід, а й соціально-правовий механізм реалізації принципів рівності, недискримінації та поваги до гідності кожної особистості. Метою статті є комплексний теоретико-правовий і педагогічний аналіз розвитку інклюзивної освіти в Україні, визначення концептуальних і нормативно-правових засад її впровадження, а також*

обґрунтування умов ефективної організації інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти різних рівнів з урахуванням сучасних соціальних трансформацій і міжнародних стандартів прав людини. Дослідження ґрунтоване на аналізі загальнонаукових і спеціальних **методів**: аналіз і синтез нормативно-правових актів та наукових публікацій, порівняльно-правовий метод для зіставлення міжнародних і національних стандартів, системно-структурний метод для визначення компонентів інклюзивного освітнього середовища та метод теоретичного моделювання для окреслення шляхів удосконалення практики впровадження інклюзії. **Результати** дослідження свідчать, що інклюзивну освіту в Україні розглядають не лише як педагогічну технологію, а як соціально-правовий механізм реалізації принципів рівності, недискримінації та поваги до гідності кожної особистості. Концептуальні засади інклюзії ґрунтовані на цінності людського різноманіття та врахуванні індивідуальних освітніх потреб. Проаналізовано динаміку розвитку інклюзивної освіти: на початок 2025 року функціонували 33 397 інклюзивних класів у закладах загальної середньої освіти та 7 658 інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, що свідчить про значне зростання мережі інклюзивних навчальних середовищ порівняно з 2016–2020 роками. Однак, за оцінками експертів, лише частина дітей з особливими освітніми потребами навчаються в інклюзивних класах, що свідчить про недостатнє покриття потреб та актуалізує завдання розвитку ресурсної спроможності закладів освіти. Досліджено проблеми кадрового забезпечення, підготовки педагогів, міждисциплінарної взаємодії фахівців і цифрової адаптації освітнього процесу. Установлено, що ефективність інклюзії залежить від поєднання нормативно-правового забезпечення, педагогічної підготовки, практико-орієнтованого навчання, наставництва та розвитку цифрових компетентностей.

Висновки свідчать, що подальший розвиток інклюзивної освіти в Україні потребує комплексного підходу, що передбачене модернізацію системи

професійної підготовки педагогів, удосконалення організаційних механізмів, розвиток безбар'єрної інфраструктури й упровадження гнучких освітніх технологій. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню соціальної справедливості, розширенню доступу дітей з особливими освітніми потребами до якісної освіти та утвердженню інклюзивної культури на національному рівні.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, освітнє середовище, педагогічна підготовка, доступність освіти, соціальна інтеграція, нормативно-правове забезпечення, інклюзивна культура.*

Theoretical, Legal, and Conceptual Foundations of the Development of Inclusive Education in Ukraine

Oleksandr VOLIN

PhD student at the Department of Special and Inclusive Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 43000, Ukraine, Lutsk, 13 Voli Avenue

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1921-4243>

Scientific supervisor: **Zoriana Matsiuk**

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Special and Inclusive Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 43000, Ukraine, Lutsk, 13 Voli Avenue

ORCID: 0000-0001-7915-742X, Scopus Author ID: 57211317601

Abstract. *Inclusive education is a key component of contemporary educational policy, aimed at ensuring equal access to learning for all children, regardless of their physical, mental, or social characteristics. It functions not only as a pedagogical approach but also as a socio-legal mechanism for implementing the principles of equality, non-discrimination, and respect for the dignity of every individual. The*

purpose of this article is to provide a comprehensive theoretical, legal, and pedagogical analysis of the development of inclusive education in Ukraine, the identification of conceptual and regulatory foundations for its implementation, and the justification of conditions for the effective organization of inclusive educational environments across educational institutions of various levels, considering contemporary social transformations and international human rights standards. The study employs a combination of general scientific and specialized methods, including analysis and synthesis of normative-legal acts and scholarly publications, a comparative legal method for comparing international and national standards, a system-structural method for defining the components of an inclusive educational environment, and theoretical modeling to outline potential pathways for improving inclusive practices.

The results of the study indicate that inclusive education in Ukraine is understood not only as a pedagogical technology but also as a socio-legal mechanism for realizing the principles of equality, non-discrimination, and respect for the dignity of every individual. The conceptual foundations of inclusion are grounded in the value of human diversity and the recognition of individual educational needs. The article analyzes the dynamics of inclusive education: as of early 2025, there were 33,397 inclusive classes in general secondary education institutions and 7,658 inclusive groups in preschool institutions, indicating a significant expansion of inclusive learning environments compared to 2016–2020. However, according to expert estimates, only a portion of children with special educational needs are enrolled in inclusive education, highlighting insufficient coverage and emphasizing the need to enhance the resource capacity of educational institutions. The study examines challenges related to staffing, teacher preparation, interdisciplinary collaboration among professionals, and digital adaptation of the educational process. It establishes that the effectiveness of inclusion depends on the integration of legal and regulatory

support, pedagogical preparation, practice-oriented training, mentorship, and the development of digital competencies.

The conclusions suggest that the further advancement of inclusive education in Ukraine requires a comprehensive approach, including the modernization of teacher training systems, the improvement of organizational mechanisms, the development of barrier-free infrastructure, and the implementation of flexible educational technologies. Implementing these measures will contribute to strengthening social justice, expanding access for children with special educational needs to quality education, and establishing an inclusive culture at the national level.

Keywords: *inclusive education, children with special educational needs, educational environment, teacher training, educational accessibility, social integration, legal and regulatory support, inclusive culture.*

Постановка проблеми. Проблематика забезпечення рівного доступу до освіти в умовах утвердження прав людини як базової суспільної цінності набуває особливої актуальності в контексті трансформації національних освітніх систем. У сучасному науковому дискурсі інклюзивну освіту розглядають не лише як педагогічну технологію, а як соціально-правовий механізм реалізації принципів рівності, недискримінації та поваги до гідності кожної особистості.

Кожна людина має право бути рівноправним членом суспільства, повною мірою користуватися його благами та ресурсами. Про це йдеться в численних міжнародних нормативних актах, зокрема в Загальній декларації прав людини [2], реалізація яких передбачає створення соціальних і освітніх умов відповідно до яких жодна людина не зазнає обмежень через стан здоров'я, особливості розвитку чи інші індивідуальні характеристики. У Концепції інклюзивної освіти ЮНЕСКО представлені ідеї щодо рівності навчальних умов і доступності освітніх закладів різного типу для всіх охочих здобути освіту незалежно від їх соціального та культурного стану, етнічної та релігійної приналежності,

пізнавальних інтересів і здібностей. У цьому контексті інклюзивна освіта постає як інструмент практичного втілення принципу рівності, що забезпечує участь кожної дитини в освітньому процесі на засадах доступності, поваги до різноманітності та врахування індивідуальних освітніх потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі трансформації вітчизняного та світового освітнього простору особливої актуальності набувають наукові пошуки, зосереджені на розробці та впровадженні інноваційних стратегій інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в середовище загальноосвітніх закладів. Проблема теоретико-методологічного обґрунтування та практичної реалізації інклюзивної моделі освіти перебуває в центрі уваги широкого кола дослідників. Зокрема, у монографії за редакцією М. Чайковського розкрито теоретико-методологічні підходи до впровадження інклюзії в освітніх закладах, що підкреслює актуальність цієї проблеми в умовах реформування освітньої системи. Окремої уваги заслуговує колективна монографія за загальною редакцією М. Лемещук, у якій систематизовано теоретико-методологічні засади розвитку спеціальної та інклюзивної освіти, що сприяє поглибленню наукового розуміння зазначеної проблематики.

Значний внесок у дослідження особливостей навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами в різних типах закладів освіти зробили Н. Денисенко, І. Дичківська, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, О. Кучерявий, П. Таланчук та інші. Питання системної реформи спеціальної освіти та переходу до інклюзивних форм навчання ґрунтовно висвітлено в працях В. Бондаря, В. Засенка та В. Синьова. Питання професійної підготовки педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі висвітлено у працях Л. Артюшкіної, І. Доброскок, Л. Штефан та ін. Водночас психолого-педагогічні засади організації освітнього середовища та супроводу дітей з особливими потребами ґрунтовно проаналізовано у дослідженнях Г. Гавриленко, Л. Гречко, В. Засенка, І. Омельченка, Т. Сак, Т. Скрипник, а методичні аспекти їхнього

навчання в інтегрованих умовах – Е. Данілавічюте, Ю. Найда, С. Литовченко, С. Миронова та Т. Сак. Вагомий внесок у вивчення соціальної адаптації та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзії зробили такі науковці, як А. Конопльова, Н. Назарова, Н. Шматко та О. Мартинчук. Попри значний доробок наукових напрацювань, стрімка зміна освітніх парадигм і поява нових викликів (зокрема, необхідність цифровізації інклюзивного процесу та роботи в умовах воєнного стану) потребують подальшого вивчення механізмів підготовки фахівців до роботи в умовах інклюзивного класу.

У сучасних дослідженнях дедалі більшої уваги набувають питання міждисциплінарної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі, зокрема співпраці педагогів, асистентів учителя, психологів, соціальних працівників і батьків. Окремі наукові розвідки присвячено проблемам формування інклюзивної компетентності педагогів, розвитку толерантності й інклюзивної культури закладу освіти, а також запровадженню індивідуальної освітньої траєкторії для здобувачів освіти з особливими потребами. Разом із тим недостатньо систематизованими залишаються підходи до оцінювання ефективності інклюзивного освітнього середовища та узгодження педагогічних практик із сучасними правовими стандартами, що зумовлює потребу подальших комплексних досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на наявність ґрунтовних наукових досліджень та сформовану нормативно-правову базу у сфері інклюзивної освіти, низка аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, потребує подальшого теоретико-правового осмислення співвідношення міжнародних стандартів забезпечення прав людини та національних механізмів їх імплементації в освітній практиці. Недостатньо розкритими залишаються питання комплексної підготовки педагогічних кадрів до професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища з урахуванням міждисциплінарного підходу,

цифровізації освітнього процесу та викликів воєнного стану. Потребує уточнення й концептуальне визначення структурних компонентів інклюзивного освітнього середовища як цілісної системи, що поєднує правові, організаційні, психолого-педагогічні та соціальні складові. Таким чином, постає необхідність узагальнення теоретичних положень і вироблення цілісної моделі впровадження інклюзивної освіти, адаптованої до сучасних суспільних трансформацій в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-правовий та педагогічний аналіз засад формування і впровадження інклюзивної освіти в Україні в контексті міжнародних стандартів забезпечення прав людини, а також обґрунтування умов ефективної організації інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти з урахуванням сучасних суспільних трансформацій. У науковій розвідці перебачено розв'язання таких завдань: здійснити аналіз міжнародно-правових актів і національного законодавства у сфері забезпечення права на освіту та недискримінації осіб з особливими освітніми потребами; уточнити теоретико-концептуальні підходи до розуміння інклюзивної освіти як соціально-правового й педагогічного феномену; визначити структурні компоненти інклюзивного освітнього середовища та розкрити їх функціональне значення; охарактеризувати організаційно-педагогічні умови ефективного впровадження інклюзивного навчання в закладах освіти; проаналізувати особливості підготовки педагогічних кадрів до професійної діяльності в інклюзивних умовах з урахуванням цифровізації освітнього процесу та викликів воєнного стану; обґрунтувати напрями вдосконалення практики реалізації інклюзивної освіти в Україні відповідно до сучасних суспільних трансформацій. Методологічною основою дослідження є: аналіз і синтез – для опрацювання наукових джерел і нормативно-правових актів; порівняльно-правовий метод було застосовано з метою зіставлення міжнародних стандартів і національного законодавства у сфері інклюзивної освіти; системно-

структурний метод – для визначення складових інклюзивного освітнього середовища; узагальнення – формулювання висновків і визначення перспектив подальшого розвитку інклюзивної освіти; а також метод теоретичного моделювання з метою окреслення можливих шляхів удосконалення практики та їх впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою успішної розбудови інклюзивного середовища є формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти, розпочинаючи від системи навчання майбутніх спеціалістів педагогічної освіти. Освіта – складний процес становлення особистості, який містить процеси виховання і навчання, передбачає соціалізацію й індивідуалізацію особистості, її фізичний, інтелектуальний, моральний розвиток. Освіченою є не просто людина, яка закінчила той чи той заклад освіти, а людина здатна самостійно й відповідально діяти на основі свідомого професійного самовизначення, яка компетентно приймає рішення в нових для себе умовах і долає складні життєві обставини [4].

У контексті досліджень процесів інклюзії у сфері освіти основоположним підходом є усвідомлення, що не особистість має підлаштовуватися до суспільних, соціальних, економічних умов, а навпаки – суспільство має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особистості. Суспільно-соціальна концепція інклюзії стала базовою в сучасній моделі здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами – інклюзивній освіті [4].

Інклюзивна освіта (інклюзія – inclusion (англ.) – залучення) передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзивна освіта базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання. Інклюзивну освіту як систему освітніх послуг має забезпечувати інклюзивна школа – заклад освіти, що адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання,

використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, фахівців для надання спеціальних послуг відповідно до потреб кожної дитини, забезпечує сприятливий клімат в освітньому середовищі [1].

Включення дітей з особливими освітніми потребами в освітній простір – це закономірний етап розвитку системи інклюзивної освіти, який пов'язаний із переосмисленням державою та суспільством ставлення до дітей з інвалідністю та особливими освітніми потребами, визнанням їхнього права на отримання рівних можливостей у різних галузях життя, зокрема і в освіті. Сучасне законодавство України в галузі освіти забезпечує правові засади розвитку системи освіти в різних аспектах: створення умов для виховання, навчання, реабілітації, соціальної адаптації, соціалізації в суспільстві дітей з особливими освітніми потребами [3]. Саме питання організації освітнього процесу для забезпечення потреб учнів з різними типами освітніх труднощів є актуальним і потребує комплексного підходу для врахування відповідності сучасним освітнім тенденціям та сприяння організації ефективного та оптимального психолого-педагогічного супроводу під час навчання й організації відповідної корекційно-розвиткової роботи.

Організація ефективного інклюзивного освітнього процесу в сучасному закладі освіти розглядаємо як педагогічну інновацію, що перебуває на етапі активного впровадження, у зв'язку з чим супроводжується низкою об'єктивних і суб'єктивних труднощів та викликів. Передусім, освітній процес в закладах освіти має бути організований з опорою на розвиток індивідуальних можливостей усіх дітей та залучення їх до всіх заходів як активних учасників освітнього процесу. Однак середовище й інструментарій мають бути адаптовані до індивідуальних можливостей, особливих освітніх потреб кожного окремого учня, адже інклюзія – це перший крок до того, щоб дитина стала частиною соціуму. І до успішного розвитку інклюзивного навчання в Україні необхідно докласти ще багато зусиль [4].

Провідні фахівці (Т. Лорман, Дж. Деппелер, К. Томлінсон тощо), досліджуючи особливості організації інклюзивного навчання та диференційованого викладання, зосереджують увагу на п'яти ключових категоріях: матеріали, ресурси, методи навчання, очікувані результати, фізичне середовище. Продумана організація групової кімнати, комфортне фізичне оточення – важлива складова процесу навчання. Наразі – фізичний доступ є визначальною передумовою інклюзивного навчання, оскільки саме від нього залежить соціальні зручності та забезпечення доступності навчального матеріалу. Головним принципом диференційованого викладання, навчання дітей є використання різноманітних форм організації навчального процесу. Їх застосування допомагає майбутнім педагогам урахувати під часу проведення занять такі відмінності дітей дошкільного віку: рівень підготовленості, інтереси кожної дитини, індивідуальні стилі навчання, висновки та рекомендації інклюзивно-ресурсних центрів щодо індивідуального розвитку кожної дитини з особливими освітніми потребами [8, с. 205].

Аналіз статистичних даних свідчить про динамічний розвиток інклюзивної освіти в Україні впродовж останнього десятиліття. За даними Міністерства освіти і науки України, на початок 2025 року в закладах загальної середньої освіти функціонували 33 397 інклюзивних класів, де навчалися 47 610 учнів з особливими освітніми потребами, що свідчить про значне зростання мережі інклюзивних навчальних середовищ порівняно з 2016/2020 роками, коли кількість таких класів становила від 2 700–2 800 у 2016/2017 н.р. до 13 700–18700 у 2020/2021 н. р. [6]. Водночас у 2020/2021 навчальному році майже 43 % закладів загальної середньої освіти вже мали інклюзивні класи, що демонструє суттєву інтеграцію дітей з ОПП у загальноосвітній простір. У дошкільній освіті також спостерігається значне збільшення охоплення: станом на 01.01.2025 функціонувало 7 658 інклюзивних груп, у яких виховувалися 15 297 дітей з особливими освітніми потребами, що перевищує показники 2017 року більш ніж

у 10 разів [6]. Незважаючи на позитивну динаміку, охоплення дітей з особливими освітніми потребами залишається обмеженим: за оцінками експертів, із понад мільйона дітей в Україні лише частина здобуває освіту в інклюзивних класах, що вказує на наявність проблем у забезпеченні повного доступу до інклюзивного навчання та потребує подальшого розвитку освітньої інфраструктури й кадрового потенціалу. Зазначені чинники обумовлюють необхідність переходу від формального розширення мережі інклюзивних класів до комплексного забезпечення їх ресурсної спроможності.

Рис. 1. Статистичні дані розвитку інклюзивної освіти в Україні

Аналіз охоплення дітей інклюзивним навчанням демонструє, що, за даними МОН на 2023/2024 н.р., 40 354 учні з особливими освітніми потребами відвідували інклюзивні класи, порівняно з 33 861 у попередньому році. Однак, за оцінками експертів, загальна кількість дітей з особливими освітніми потребами в Україні перевищує 1 млн осіб, що свідчить про недостатнє покриття потреб та актуалізує завдання розширення доступу до інклюзивної освіти [6]. Ці дані підкреслюють, що, попри значний прогрес, існує потреба в посиленні ресурсної спроможності закладів освіти, підвищенні рівня підготовки педагогів та забезпеченні доступності цифрових та матеріальних ресурсів.

Узагальнюючи результати, варто констатувати наявність системного розриву між динамічним кількісним зростанням мережі інклюзивних класів та реальним рівнем методично-ресурсного забезпечення освітнього процесу. Статистичні показники підтверджують незворотність інтеграційних процесів, проте якісна трансформація навчання стримується низкою об'єктивних чинників: більшою мірою відсутністю архітектурної безбар'єрності, дефіцитом вузькопрофільних спеціалістів у сільській місцевості та фрагментарністю психолого-педагогічного супроводу в умовах дистанційної освіти. Виявлені суперечності актуалізують необхідність переходу від моделі «формальної присутності» дитини в класі до моделі «активної участі», що потребує не лише вдосконалення нормативної бази, а й докорінного перегляду стратегій фахової підготовки педагогів, здатних проєктувати універсальний дизайн навчання та реалізовувати індивідуальні освітні траєкторії в інклюзивному середовищі.

Отож, на сучасному етапі розвитку інклюзивної освіти в Україні ключовими викликами також є: кадровий дефіцит, недостатня спеціалізована підготовка педагогів, нерівний доступ до цифрових ресурсів та зниження ефективності корекційної роботи в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану. Важливо підкреслити, що наразі існує низка суперечностей, що перешкоджають швидкій імплементації реформ, зокрема, це недосконала нормативно-правова база, недостатнє фінансове забезпечення інклюзивних закладів освіти, неготовність педагогічного персоналу до роботи в умовах інклюзії; відсутність у штаті закладу освіти фахівців зі спеціальної освіти, перенасиченість навчальних програм, які важко адаптувати й модифікувати згідно з потребами дитини з особливими освітніми потребами [9]. Це актуалізує необхідність аналізу чинників, що перешкоджають успішній інтеграції, серед яких ключове місце посідає суб'єктивний ресурс фахівця. На нашу думку, підготовка педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі має здійснюватися як багаторівнева система, що поєднує нормативно-правове

забезпечення, оновлення освітніх програм, практико-орієнтовану підготовку, безперервний професійний розвиток, наставництво та цифрову адаптацію освітнього процесу. Лише за умови комплексної реалізації зазначених механізмів можливий перехід від формального впровадження інклюзії до її якісної трансформації.

Висновки. Таким чином, у статті здійснено комплексний теоретико-правовий і педагогічний аналіз розвитку інклюзивної освіти в Україні крізь призму міжнародних стандартів прав людини. Простежено, що правове підґрунтя інклюзивної освіти в Україні відповідає міжнародним зобов'язанням держави та формує необхідні гарантії доступності та недискримінації в освітній сфері. Сучасна модель інклюзивної освіти трансформується від ізольованого підходу до системної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір, що передбачає адаптацію змісту навчання, організаційних форм, освітнього середовища й управлінських рішень. Варто пам'ятати, що інклюзія – цілісна соціально-педагогічна стратегія, яка спрямована на забезпечення повноцінної участі кожної дитини в академічному та соціальному житті закладу освіти. Попри позитивну динаміку розвитку інклюзивної практики, її ефективність обмежується низкою об'єктивних чинників: нерівномірністю ресурсного забезпечення, дефіцитом спеціалістів супроводу, недостатнім рівнем підготовленості педагогів до роботи з різними типами освітніх труднощів, а також ускладненнями, спричиненими дистанційною формою навчання в умовах воєнного стану. Зазначені фактори актуалізують потребу в посиленні інституційної спроможності освітніх закладів. Варто зазначити, що ключовим чинником підвищення результативності інклюзивної політики є модернізація системи професійної підготовки педагогічних кадрів. Вона має передбачати поєднання правової, психолого-педагогічної та методичної складових, а також впроваджувати практико-

орієнтоване навчання, міждисциплінарну взаємодію, наставництво та розвиток цифрових компетентностей.

Подальший поступ інклюзивної освіти в Україні пов'язаний із комплексним удосконаленням організаційних механізмів, підвищенням якості кадрового забезпечення, розвитком безбар'єрної інфраструктури та впровадженням гнучких освітніх технологій. Реалізація окреслених напрямів сприятиме зміцненню соціальної справедливості та забезпеченню реального доступу кожної дитини до якісної освіти.

Список використаних джерел

1. Безкоровайна Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2018. 43 с.
URL: http://phd.znu.edu.ua/page//aref/09/Bezkorovaina_aref.pdf
2. Загальна декларація прав людини: міжнародний документ від 10.12.1948. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (дата звернення: 24.02.2026).
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.02.2026).
4. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі: колективна монографія / О. Главацька, Н. Горішна, Г. Слезанська та ін. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. 326 с.
5. Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А. Інклюзивна освіта: теорія та практика. Київ: Атом, 2020. 208 с.

6. Міністерство освіти і науки України. Статистичні дані щодо інклюзивного навчання. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 18.03.2026).
7. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872 (із змінами).
8. Скірко Г. З., Скірко Р. Л. Основні аспекти підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в інклюзивних умовах сучасних закладів освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 73. С. 204–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/73.39>
9. Ткаченко О. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія «Психологічні науки». 1(1), 2022. DOI: 10.31558/2786-8745.2022.1(1).11
10. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічні засади інклюзивного навчання молоді з особливими потребами. *Збірник наукових праць*. 2022. № 15. С. 45–52.
11. World Bank. Inclusive Education in Ukraine: Analytical Report. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099032824073057091/pdf/P1812361d6feb006c1a506192390987152a.pdf> (дата звернення: 18.03.2026).